

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
kirjaamo.pohjois@avi.fi

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys ry
Yrittäjätie 24, 70150 Kuopio
skvsy@vesiensuojelu.fi

Jukka Koski-Vähälä, toiminnanjohtaja, MMT
jukka.koski-vahala@vesiensuojelu.fi, 0500 848171

MUISTUTUS
15.3.2019

Asia:

Muistutus koskien Terrafame Oy:n Sotkamon kaivoksen kaivos- ja metallituotannon ympäristö- ja vesitalouslupaa ja toiminnanaloittamislupaa, Sotkamo (PSAVI/2461/2017)

1. Yleistä

Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys ry (jäljempänä yhdistys) toteaa, että kaivosalueen toiminnan ympäristövaikutusten hallintaa on saatu viime vuosina parannettua, mutta on huomattava, että ympäristönsuojelun lähtötaso on ollut todella alhainen.

Lupahakemus taustamateriaaleineen on erittäin laaja, mutta ympäristövaikutusten arvioinnissa on painotettu tulosten esittämisen määrää vaikutusten sijaan. Tämä korostuu vuosittain eritellyillä kuormitus- ja ainepitoisuuksilla, joiden arvioimiseksi lupahakemuksen käsittelijöiden on tehtävä omia koosteita kehityksestä.

Mallinnuksessa on laajasti esitelty tai paremminkin selitelty käytettyjä menetelmiä. Mallinnuksissa on viitattu YVA-vaiheen sulfaatin mallinnustuloksiin sekä esitetty arvioinnin lähtötiedoiksi haettuja luparajoja, joista osa on laskettu luvassa määräytyistä luparajoista, mutta nämä kuormitustiedot eivät ole samoja kuin YVA-mallinnuksessa vaan käytettyjen arvojen väliltä. Hakemuksessa on esitetty, että mallin laskentatapa yliarvioi pitoisuuslisäyksiä vesistössä. Yhdistyksen huomion mukaan havainnot ovat kuitenkin jopa moninkertaisia verrattuna mallinnustuloksiin, vaikka todellinen kuormitus on ollut noin puolet mallin käyttämästä. Tätä ei ole arvioinnissa tuotu esille vaan on pelkästään todettu, että arvioinnissa käytetyt tarkkailutulokset ovat samalta ajalta, jolloin sulfaattikuormitus on suurin piirtein sama kuin nyt haettava luparaja.

Lupahakemuksen perusteella vesistökuormituksen keskeisimmäksi haitalliseksi vaikutukseksi arvioidaan täyskiertojen estyminen, jota esitetään seurattavaksi ja mahdollisesti kompensoitavaksi hapetuksella. Tämä ei ole vesistöjen kannalta riittävää. Huolimatta, että kaivostoiminnan jätevesissä on hyvin paljon erilaisia ympäristölle haitallisia aineita, kuormituksen pitkäaikais- ja yhteisvaikutuksia ole lainkaan arvioitu. Lisäksi havaintojen ja mallinnusten perusteella natriumpitoisuudet kohoavat tasolle, joka rajoittaa veden käyttöä kasteluvetenä.

Ympäristövaikutusten osalta lupahakemuksessa BAT:n toteutuminen perustellaan vaikutusten kokonaisvaltaisella huomioimisella, useilla ympäristövaikutusten arviointimenettelyillä ja laajoilla perustilaselvityksillä, kattavalla ja laajalla velvoitetarkkailulla, ympäristön ominaispiirteiden tuntemisella sekä toiminnan aiheuttamien muutosten luotettavalla seuraamisella. Yhdistys muistuttaa, että esitetyt asiat ovat tärkeitä, mutta niillä ei valitettavasti vaikutuksia alenneta.

2. Vaatimukset

Vesiensuojeluyhdistys muistuttaa, että toiminnanharjoittajan vaihtumisesta huolimatta lupahakemuksen käsittelyyn on sisällytettävä ja huomioitava myös kaivosalueen ulkopuolisten alueiden pilaantuminen kaivostoiminnan seurauksena. Koska useiden vesistöjen kestävyys ottaa vastaan jätevesiä on jo ylitetty, ei lisäkuormitusta voida hyväksyä. Tällä perusteella Vuoksen vesistön suuntaan kohdistuvaa kuormitusta ja sekoittumisvyöhykkeitä ei tule sallia. Vastaavasti ei ole ympäristönsuojelullisia perusteita antaa lupaa johtaa jätevesiä aikaisempaa ns. vanhaa reittiä pitkin Jormasjärveen. Useiden purkuvesistöjen käytön hyväksyminen ja etenkin perusteena esitetty poikkeamatilanteiden hallinta, johtaisi poikkeamatilanteiden hyväksymiseen jo ennalta, mikä on ympäristönsuojelulain vastaista.

Alapuoliset vesistöt kuten Ylä-Lumijärvi, Lumijoki ja suurimpana Kivijärvi ovat todettu merkittävästi pilaantuneiksi ja määritelly kunnostettaviksi. Näitä kaivospiirin ulkopuolella sijaitsevia vesistöjä tulee luvanhakijan toimesta kunnostaa ja lisäksi on selvitettävä pohjoisen suunnan vesistöjen kunnostustarve.

Kunnostukseen on sisällytettävä yläpuolisilla valuma-alueilla tehtävät kuormitusta alentavat toimenpiteet. Valuma-aluekunnostukseen on sisällytettävä Kortelammen altaan muuttaminen alkuperäistä tarkoitustaan vastaavaksi varoaltaaksi.

Hakemuksessa esitettyjä aiempaa suurempia kuormituslupamääriä ei tule hyväksyä. Tuotantomäärien lisäämisen yhteydessä on päinvastoin vaadittava ympäristönsuojelutoimenpiteiden tehostamista. Tähän tehostamiseen toiminnan kehittämisessä ei hakemuksen perusteella ole riittävästi pyritty vaan tavoitteena on laillistaa nykytilanne, jossa kehittämistoimenpiteet ovat keskittyneet vesivarastojen vähentämiseen juoksuuksilla. Kaivoksen valuma-alueita on kylläkin saatu onnettomuuksien jälkeen pienennettyä ja tätä valuma-alueiden puhdistamista ja rajaamista tulee määrätä luvassa jatkettavaksi ennen kuin tuotantoalueiden laajentamista hyväksytään.

Hakemuksessa esitetään sulfaattikuormituksen määrää sidottavaksi juoksuvuotta edeltäneen vuoden sadantaan. Tätä ei tule hyväksyä, koska olisi ongelmallista määrittää raja-arvot jätevesille takautuvasti vuoden takaa. Jos sateista vuotta seuraa vähäsateinen vuosi, tarkoittaa tämä kuormituksen kannalta kasvua, mutta laimenemisolosuhteiden kannalta heikkenevää tilannetta.

Kuormituksen pitkäaikais- ja yhteisvaikutusten arviointi on toteutettava ennen luvan myöntämistä.

Hakemuksen mukaan aktiivinen vesienkäsittely alueella jatkuu arviolta noin 10 vuotta metallien talteenottolaitoksen sulkemisen jälkeen. Tämän jälkeen aktiivinen puhdistus korvataan tarvittavilta osin passiivisilla puhdistusratkaisuilla. Alueen laajuus ja ympäristökuormitusta aiheuttavien massojen ja veden suuri määrä huomioden on varauduttava pitkäkestoiseen aktiiviseen vedenkäsittelyyn, vaikutusten tarkkailuun sekä pitkäaikaisen kuormituksen aiheuttamaan vesistöjen ja myös pohjavesien kunnostustarpeeseen. Siten on oikeudellisesti huolehdittava, että toiminnanharjoittaja vastaa ja varautuu riittävästi jälkihoitoon.

Lopuksi yhdistys muistuttaa, että hakemuksen vesistövaikutusarviointien kertaluokkaepävarmuudet muuttavat lupakäsittelyn kokeiluluonteiseksi. Lupaprosessin keskeinen tarkoitus on toiminnan hallittavuus ja ennakointi.